

ANTS BENDER – 70

Juubilar, mitmekülgne rohumateadlane ja heintaimede sordiaretaja, on sündinud 21. aprillil 1945 Jõgevamaal Pala vallas Vea külas Hansu talus Saare metskonna abimetsaülema Voldemar Benderi perekonnas. Ta õppis Nõva algkoolis (1952–1956), Pala 8-klassilises koolis (1956–1959), Räpina Aiandustehnikumis (1959–1964), Eesti Põllumajanduse Akadeemia kaugõppeosakonnas agronoomia erialal (1964–1971, sh 3 aastat NLiidu armees), Sakus EMMTUI statsionaarses aspirantuuris (1973–1976) ja Patendi Keskinstituudi Tallinna filiaalis (1977–1979, omandas patentoloogina teise kõrghariduse). Ta töötas 1968–1973 Sakus haljastusspetsialisti ja vanemagronoomina, 1976–1977 teadurina ning 1977–1980 Tooma katsejaama juhatajana. Viimane ametikoht oli tõsiseks väljakutseks, sest see väärrika minevikuga teadusasutus (rajatud 1910) oli mitmetel põhjustel hakanud kokku tõmbuma, eeskätt lahendamata kaadriprobleemide tõttu. Energiline A. Bender suutis luua tingimused heatasemeliste rohumaauringute jätkamiseks turvasmuldadel, korrastada katsebaasi hooneid ja hankida juurde tarvilikku katsetehnikat. Benderi edasine tegevus on seotud Jõgevaga, kus ta juhtis tollase Jõgeva Sordiaretusjaama heintaimede sektorit (1981–1985) ja aretusosakonda (1986–1992) ning EMMTUI-st eraldunud Jõgeva Sordiaretuse Instituudi heintaimede aretuse osakonda (1992–2013). Alates 2013. a on ta Eesti Taimekasvatuse Instituudi vanemteadur.

Tema teadustöö on olnud mitmesuunaline ja ulatuslik. Oma kandidaaditöös (kaitstud 1980. aastal) *Külvisenormi, seemneseogu ja väetamise mõju murukamara kujunemisele turvas-muruvaiba tootmisel* esitas ta muruvaiba tootmise eksperimentaalse tehnoloogia happelistel kuivendatud rabamuldadel. Ta on tuntumaid muruspetsialiste Eestis.

Jõgeval töötades on Ants Bender üle 30 aasta juhtinud heintaimede aretust ja algseemnekasvatust, uurinud Eesti looduslike lutserni ja punase ristiku populatsioonide saagivõimet ja aretusväärtust, lutserni ja punase ristiku õitsemisbioloogiat (sh tolmeldajaid), välismaal aretatud sortide talvekindlust ja viljelusväärtust Eestis, kõrreliste seemnekasvatuse agrotehnikat ja liblikõieliste liikide kasutamist haljastamisena.

Aastail 1996–1999 oli ta igapäevatöö kõrvalt doktorantuuris EPMÜ juures, mille tulemusena kaitses ta 2000. aastal doktoritöö *Lutserni ja punase ristiku sordid, nende omadused*.

Põllumajandusdoktor Ants Bender on karjamaatüübiliste lutsernisortide 'Karlul' ja 'Juurlu' ning punase aruheina sordi 'Herbert' kaasautor, lamba-aruheina sordi 'Ave' ja hulgalehise lupiini 'Lupi' autor.

Rohumateadlased ja praktikud tunnevad juubilarit kui selge sõna ja ilmeke esinemisega lektorit ning eeskätt hea sulega viljakat kirjameest. Ta on avaldanud (1976–2014) üle 250 artikli uurimistulemuste, tootjate probleemide, põllumajandusteadlaste täht- ja mälestuspäevade ning katseasutuste tegevuse kohta. Sellisena on Ants Benderi tööde kogum ühtlasi põllumajanduse ajaloo väärtuslikuks allikaks. Enamik isikuartikleid on ilmunud ajakirjas *Agraarteadus* (kokku 33).

Ants Bender on 13 iseseisva väljaande koostaja, autor või kaasautor, sh. käsiraamat-õpik *Eritüübiliste rohumaaade rajamine ja kasutamine* (koostaja A. Bender, I ja II osa, vastavalt 338 ning 418 lk. Tartu, 2006). Ammendava pildi valdkonnast annab ka Benderi raamat *Heintaimede sordiaretus ja seemnekasvatuse ajalooline ülevaade* (Jõgeva, 2010, 240 lk).

Palju aega ja energiat panustas ta EV Põllumajandusministeeriumi juurde 2002. aastal taasloodud Taimekasvatuse Katseasjatuse Nõukogu töösse, mille tegevust ta juhtis esimehena aastatel 2002–2008. A. Bender on olnud Eesti Rohumaa Ühingu üks aktiivsemaid liikmeid, aastast 2003 kuulub ta Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi eestseisusesse. Ta on esinenud ettekannetega Euroopa sordiaretajate ühenduse EUCARPIA ning Põhjamaade heinaseemnekasvatavate teaduskonverentsidel. Juubilarit head mainet teadlasena näitab seegi, et ta on kuulunud kõigi omal ajal Eestis tegutsenud põllumajanduslike uurimisasutuste teadusnõukogudesse (v.a ELVI). Pikka aega (2002–2014) oli A. Bender ka Põllumajandusministeeriumi teadusnõukogu liige.

Juubilar on olnud külalisõppejõuks Eesti Maaülikoolis (EMÜ) ja Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis, juhendanud 20 agronoomia eriala lõputööd ja 3 teadusmagistritööd, kuulunud EMÜ doktoritööde kaitsmisnõukogusse lisaliikmena. Ants Bender on pälvinud rida tunnustusi nagu Rootsi Kuningliku Teaduse Akadeemia väikese hõbemedali (2004) ning EV Põllumajandusministeeriumilt kaks teenetemedalit (aastatel 1990 ja 2000) ja hõbedase teenetemärgi (2013).

Soovime juubilarile palju õnne, tugevat tervist, jätkuvat teotahet ja mõtteerksust teadustöös ning kordaminekuid kõikides ettevõtmistes.

Emeriitprofessor Rein Viiralt